

Мандатна програма

чл.кор. проф. дхн Тони Георгиев Спасов

От опита натрупан през годините разглеждам Мандатните програми не само като план за конкретни действия, а и като очертаващи реалистична визия за общностно развитие. Изборът на декан е възможност за внасяне на нови идеи, управленска програма и нов стил в работата на факултета. Изобилието на силни думи, обещания и прекалено оптимистични послания обикновено се сблъсква с реалната възможност за тяхното осъществяване. Затова в своята Мандатна програма ще изложа в по-реалистичен план своето разбиране и лична грижа за успешното развитие на Факултета по химия и фармация (ФХФ) като едно от най-големите и най-престижни основни звена на СУ.

Без съмнение отговорността на декана в изпълнението на Мандатната програма е голяма. Нужни са освен административен опит, потенциал за решаване на проблемите и умение да се обединяват усилията на всички колеги за поддържане на високите изисквания към качеството на образователната и научната ни дейност.

Не е пресилено да се каже, че ФХФ е един от малкото образователни и научни центрове в страната показали устойчивост в поддържането на качество и капацитет в своята научно-преподавателска дейност. Факултетът осъществява успешно университетската идея за единство между преподаване и научни изследвания и изпълнява в пълна мяра основните функции на висшето образование - да подготвя специалисти с най-висока квалификация за индустрията и обществения сектор и да получава нови световно разпознаваеми научни резултати в областта на химията и фармацията и в сродни на тях области на знанието.

Образователна дейност

ФХФ цели да привлече най-подготвените и мотивирани кандидат-студенти в България с интереси в областта на химията и на фармацията. Високото съвременно ниво на предлаганото във факултета образование е основано на традиционно високите професионални критерии, на които отговарят нашите преподаватели и на адекватната материална база за обучение в химическите специалности и в специалност фармация. Важни са също и качествените образователни програми в различните образователно-квалификационни степени, които факултетът предлага. Крайната цел е опитът придобит във факултета да позволи на нашите възпитаници да развият своя потенциал до ниво на много добре приемани професионалисти, граждани и лидери.

За постигането на тази цел е необходима дългосрочна образователна визия, както и конкретни действия, които включват:

1. Да се засили информационната и рекламна дейност на факултета, подчертаваща неговите силни страни сред по-широка част от обществото и да се извършва правилен подбор на студенти.

Деканските съвети и много други колеги от години полагат усилия за повишаване на интереса към нашите специалности чрез редовни срещи с учители, участие на колеги на различни форуми с ученици и учители по химия (с доклади представящи научни постижения на ФХФ), редовно организиране на Ден на отворените врати, Вечери на

химията, Дни на кандидат-студента. **Факултетът вече стартира важен процес на връщане на статута на НПМГ като лицей на СУ, но вниманието ни през следващите години трябва да се насочи към всички природо-математически гимназии и особено към учениците избрали профилирана подготовка по химия и биология.** За тази проактивна дейност ще се разчита на много колеги и особено на колегите от Лабораторията по „Химическо образование“ към катедра ФХ, които и досега са нашата постоянна връзка с учителите по химия. **Необходимо е също да се изработи план за подобряване на квалификацията на учителите, заети в профилираното обучение,** чрез курсове (напр. СДК) по специализираните дисциплини в тази завършваща фаза на училищната подготовка.

2. Да се работи целенасочено за повишване на качеството на учебните планове и програми. Да се предлагат **актуални образователни програми, вкл. междуфакултетни, съобразени с научното развитие на преподаваните дисциплини.**

а) на бакалавърско ниво: учебните планове и програми трябва да осигуряват солидна основа за разнообразни пътища за реализация и следващо надграждане на знанията в магистърски и докторантски програми. Освен това, учебните планове и програми трябва да осигуряват дълбочина на разбиране в определена област, като осигуряват знания и практически умения за реализация на дипломираните бакалаври.

б) на магистърско ниво: програмите осигуряват концептуални знания и умения на студентите за постигане на достойна професионална реализация, кариерно развитие, подготовка за изследователска работа и продължение в докторантски програми. Необходим е анализ на състоянието на магистърските програми и изработване на план включващ подкрепа на магистърски програми със стратегическо значение за ФХФ. Това означава и осигуряване на по-добри условия (вкл. материални) за развитието на магистърски програми привличащи повече студенти и осигуряващи тяхната реализация на трудовия пазар.

3. Да се **утвърждават предимствата на нашия факултет, в който химията като природна наука е на високо ниво и придава уникалност и съвременно съдържание на фармацевтичното образование, без да се подценяват и всички необходими специализирани знания и умения за бъдещите фармацевти.**

4. Осигуряването на отлична подготовка на студентите трябва да включва:

- поддържане на съдържателен образователен процес, който да увеличи студентите от самото начало на следването, да ги анагажира, **да виждат ползата от придобитите знания и умения още от първи курс на обучение;**
- в програмата на студентите в специалност фармация да се включат **семинари от практикуващи магистър-фармацевти, особено от колеги с опит в изготвянето на екстемпорални рецепти,** както и от представители на фармацевтичната индустрия. Тези семинари биха били полезни както за студенти от специалност фармация, така и за студентите от химическите специалности;
- **ангажиране на желаещите студенти в изследователска работа** по време на следването;
- активна обратна връзка между преподаватели и студенти – **регулярно анкетиране на студентите и професионален анализ на резултатите от него,**
- включване на студентите в дискусии отнасящи се до съдържанието и формите на образователния процес.

5. Да се поощрява и награждава креативността и иновативността в процеса на обучение, както на преподавателите, така и на студентите. **Стимулиране (вкл. материално) на отличните преподаватели, както и тези, които подготвят учебници и учебни помагала.** Деканският съвет ще осигури достатъчно средства за тази дейност и ще оказва съдействие за своевременното издаване на учебни пособия.
6. **Докторантските програми** в различните професионални направления (химия и фармация) трябва да гарантират високо ниво както на образователната, така и на изследователската компонента на докторантурата. Това изисква както мотивирани научни ръководители, така и съвременни материално-технически условия за изследователска работа, осигуряването на която ще бъде основна задача на Деканския съвет.
7. Подкрепа на развитието и академичното израстване на **пост-докторантите**, бъдещите лидери в научната и образователна дейност на факултета.
8. **Продължаващо образование, квалификация и преквалификация:** Динамично развиващата се среда и информационна наситеност повишават изискванията на обществото и икономиката към висшето образование. Необходими са нови знания и умения за по-бърза адаптация на хората към новите условия. ФХФ трябва да предлага съвременни форми на квалификация и преквалификация и програми за продължаващо обучение. В отговор на тези изисквания от съвместни работни групи с представители на бизнеса и студентите, както и след професионален маркетинг на нуждите от специалисти да се разработават нови или се модифицират съществуващи учебни програми в магистърската и докторантската степени, както и в следдипломната квалификация в областта на химията и фармацията. Важно е да се организират **обучителни курсове (чрез СДК), предназначени за квалифицирани лица по фармация, в провеждането на които да участват, както преподаватели фармацевти, така и химици.**
9. Информационна инфраструктура, електронно и дистанционно обучение: Освен на университетско ниво е необходимо и ние да работим за осъвременяване и окрупняване на съществуващите студентски и преподавателски информационни системи в едно цяло. Наша постоянна задача ще бъде актуализирането и подобряването на функционалността на уеб-сайта на факултета, който е лицето ни пред българската и международната академична общност и пред бъдещите кандидат-студенти.

Научноизследователска дейност

ФХФ при СУ е сред водещите национални изследователски центрове в областта на химията, материалознанието и фармацията и признат от световната научна общност в много от приоритетните за Европа и света научни области и направления. Доказателство за това признание са научните ни публикации в престижни специализирани реферирани и индексирани списания, цитатите и участията на наши колеги с пленарни и поканени доклади на високи научни форуми - конгреси, конференции, симпозиуми.

Традиционно във ФХФ изследователската работа се поставя наравно с образователната по своя принос в издигането на престижа на факултета, като се отчита, че някои колеги са отлични преподаватели с не така интензивна изследователска дейност и обратно. Това е една от основните предпоставки за високото ниво на образованието, което

даваме на нашите студенти, а и обратно работата със студентите да интензифицира научната дейност. Тъй като в областта на научните изследвания водеща е личната инициатива и предприемчивостта на отделния изследовател ще се спра основно на ролята на Деканския съвет (ДС) в подпомагането на тази дейност, отчитайки съвременните условия за провеждане на научни изследвания.

Въпреки наличните национални и международни източници на финансиране на научните изследвания все още институционалното финансиране на науката е недостатъчно. Част от научните колективи във факултета, заети с фундаментални и приложни изследвания страдат от липсата на регулярни средства за набавяне на материали, консумативи, апарати. За съжаление, в цялост мерките за насърчаване на научните изследвания в СУ, а оттам и във ФХФ, са все още недостатъчни или недостатъчно се прилагат. Стратегията за развитие на науката има нужда от актуализиране, както като приоритетни научни направления, така и като мерки за стимулирането ѝ. Ще се спра на основните стъпки, които намирам за реалистични и водещи до качествено подобряване на научноизследователската ни дейност, от която пряко зависи международната ни видимост, а оттам и привлекателността на факултета за български и чуждестранни студенти.

1. **Грижа за поддържане и осъвременяване на материалната и кадрова обезпеченост на общофакултетските изследователски лаборатории.** Това ще се постигне чрез усъвършенстване и рационализиране на правилата, осигуряващи възможно най-облекчен достъп до Лабораториите, както и подкрепа и инициране на общофакултетски инфраструктурни проекти, като проекта Инфрамат например.
2. Отделно, от голямо значение за факултета е **изграждането на Центровете на върхови постижения (ЦВП) и за компетентност (ЦК)**, в рамките на които ще се развият Лаборатории, осигуряващи нова възможност за модернизиране на учебната и научна материална база и за повишаване на изследователския капацитет на факултета, която трябва да се използва по най-добрия начин. Особено важно е **превръщането на Центровете за върхови научни постижения и Центрове за компетентност по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“**, в които ФХФ участва, в **устойчиви във времето изследователски инфраструктури**, способни да привличат външно финансиране за фундаментални и приложни научни разработки и да осигурят включването на силните научни групи, отделни преподаватели и студенти в тяхното изпълнение. Вече се изпълняват основни дейности по Центровете за върхови постижения и компетентност, в които факултетът участва, свързани с изграждане на съвременна изследователска инфраструктура. Предстои назначаване на млади изследователи, както и на утвърдени учени от факултета в изследователските направления залегнали в Центровете.
3. Проектната дейност във ФХФ традиционно е сериозно застъпена. Тя е основен инструмент за постигане на значими научни резултати и индиректно за повишаване на качеството и адекватността на образователните ни програми (особено на магистърско и докторантско ниво). Важно е кандидатстването по международни научни програми да се подкрепя още по-убедено от деканското ръководство, за което е **необходимо по-широко популяризиране на резултатите и ползите от проектната дейност за развитието на факултета.** Стъпка в правилната посока би било и известно повишаване на режимните разходи по проектите (част от тези средства се връщат обратно във

факултета), за което се иска определена инициатива и активност както на университетско, така и на национално ниво.

4. Сътрудничеството с водещите национални и чуждестранни изследователски центрове заслужава също завишено внимание и насърчаване. Научното дирене се осъществява в отворено изследователско пространство и всички опити за реализиране на работещо научно сътрудничество трябва да се подкрепят на ниво факултет и университет.
5. **По-активно участие на ФХФ при актуализиране на „Стратегията за развитие на научните изследвания в Софийския университет“.** Това се налага поради новите национални и европейски приоритети в областта на научните изследвания и иновациите, както и заради натрупването на изследователски капацитет в области, недостатъчно застъпени в съществуващата Стратегия на СУ.
Смятам за важно и полезно ДС да инициира **обсъждане на изследователските направления и тематика във факултета, които могат да ангажират по-голяма част от колегите (химици и фармацевти)**, като се сформират колективи способни да решават по-широкообхватни и интердисциплинарни изследователски задачи, при запазване на инициативата на отделния изследовател.
6. Нужно е да се мисли и за **организиране на постоянно действащ научен форум на факултета (напр. Семинар на факултетско ниво), на който периодично да се представят съвременни научни изследвания в областта на химията и фармацията** от наши и външни за ФХФ колеги, включително от специалисти от производството.

Академичен състав

В голяма степен ФХФ отговаря на високи за страната и Европа стандарти за наличен преподавателски и изследователски капацитет. Независимо от това е нужна политика за осигуряване на нормално развитие на академичния състав, като се обърне повече внимание на следните въпроси:

1. Атестацията на преподавателите да отчита комплексно преподавателската, научноизследователската и проектната дейност, като резултатите от атестирането се използват за професионалното израстване на преподавателите. Смятам за правилно да се наложи разбирането, че има колеги с по-активна преподавателска дейност, а други са отдадени повече на изследователска работа, като и едните и другите имат своя принос в работата на факултета.
2. **Повишаване на научната и педагогическа квалификация на новопостъпилите преподаватели/асистенти** чрез ежегоден встъпителен квалификационен курс, който да включва темите:
  - същност на науката и висшето образование;
  - правила и стандарти на научното публикуване и устната научна реч,
  - нови тенденции и резултати в науката за образованието.
3. **Осигуряване на възможности за допълнителна квалификация и преквалификация на преподавателите.** Съществуващият все още дефицит на преподавателски кадри по фармацевтичните дисциплини може да се реши чрез поощряване на дисертационни изследвания в областта на фармацията и от преподаватели химици.

4. **„Бърза писта“ за академично израстване на особено талантливите млади преподаватели, бъдещи лидери на научни направления.**
5. **Необходима е по-голяма инициатива от страна на факултета за осигуряване на присъствие на наши представители в Съвета по фармация към Министъра на здравеопазването, както и във всички държавни институции в областта на здравеопазването и фармацията.**

Студенти и реализация на завършилите факултета

През последните години ФХФ успешно привлича мотивирани студенти, отличаващи се с интереси в областта на химията и фармацията. Затова допринасят усилията на деканските ръководства, както и на много колеги имащи директен контакт с учители по химия и биология и с ученици, участващи в национални и международни олимпиади и състезания по химия (колегите Чанев, Василева, Ташева, Цекова, Костадинов, Бурджиев, Бояджиева, Кирова, Генджова, Тафрова). За популяризирането на химията като важна за съвременния живот наука сред учениците съществен принос има и групата студенти под ръководството на доц. Л.Христов. Разбира се едновременно с истински мотивирани студенти при нас постъпват и такива, които имат по-слаба училищна подготовка по химия и очакват ФХФ да им даде необходимите знания и умения за да се реализират като добри специалисти – химици и фармацевти.

Както и досега, така и в бъдеще грижата ни трябва да бъде към всички наши студенти, които проявяват желание да учат и полагат необходимите усилия за справяне със задълженията, които налага учебния процес. Тази грижа, обаче, може да се изрази по различен начин и е зависима от времето, в което живеем и условията на образователния процес. Затова ще се спра на някои допълнителни мерки, които биха подобрили удовлетвореността на студентите от учебния процес във ФХФ и биха повишили интереса им към магистърските и докторантските програми предлагани от нас. Студентите трябва да почувстват нашата помощ в стремежа им да получат максимална подготовка (знания и умения) с цел безпроблемен преход от академичната среда към работното място.

1. **Осигуряване на възможно най-добри образователни програми**, конкурентни на тези в престижните Европейски и световни университети. Това включва и своевременното им актуализиране в крак с научните постижения в областта на химията и фармацията. В голяма степен това се прави и досега чрез професионално обсъждане на всички промени в учебните планове и програми и на предложения за нови курсове от постоянно действащия орган Учебен съвет към ФХФ. През предстоящия декански мандат работата на УС ще се подсили чрез включване на повече студенти от по-горните курсове на обучение.
2. **Осигуряване на възможно най-добри материални условия** за ефективно усвояване на знания и умения от студентите във всички ОКС (подробно мерките са представени в частта Материална база на Мандатната програма).
3. **Обогатяване на научната и културна програма на студентите** от различните специалности с цел засилване на интеграцията между тях. Това ще доведе до директен обмен на полезна информация, отнасяща се до учебни програми, реализация на завършилите, възможности за кръжочна дейност. Специално

внимание ще се отдели за подобряване на контактите между студентите химици и фармацевти. Обменът на информация и съвместните студентски прояви ще спомогнат факултетът да се чувства обединен и на ниво студенти.

4. **Организиране на лекции/обучение/ за студенти по теми свързани със защита на интелектуални права, технологичен трансфер и предприемачество.**
5. Независимо че факултетът чрез своя **Кариерен център (КЦ)** полага не малко усилия все още има много да се направи за да се осигури по-лесното преминаване на нашите студенти от академичната среда към трудовия пазар. Резултатите от работата на Кариерния център към факултета по химия и фармация показват, че системното предоставяне на повече информация на студентите за нуждите на пазара на труда от квалифицирани специалисти и редовните срещи с представители на бизнеса и индустрията реално подпомагат тяхната реализация. Натрупаният през годините опит ще се използва за повишаване на ефективността в работата на КЦ.
6. **Редовни срещи (всеки семестър) на Деканския съвет със студенти от всички курсове** с цел поставяне и обсъждане на важни за студентите и преподавателите учебни, организационни, научни и социално-битови въпроси. Възстановяване на срещите с декана („на кафе с декана“) с цел поставяне и обсъждане на теми в неформална обстановка.
7. **Действен Факултетен студентски съвет (ФСС).** ФСС да е запознат с целите и задачите на факултета и университета, както и с постиженията на университетските преподаватели и студенти и да осигурява активна връзка между академичния състав и студентите.

Стопанска дейност и материална база

Поддържането и осъвременяването на материална база на факултета е от ключово значение за успешна образователна и научна дейност. Въпреки, че усилията в тази посока са колективни аз лично се ангажирам да работя целенасочено за подобряване на условията за провеждане на лекции, семинари и упражнения, както и на изследователска дейност. По-конкретно:

1. Ангажирам се да се поставят проектори във всяка лекционна зала.
2. Да се задоволят в много голяма степен нуждите от химикали, консумативи, апаратура за учебни цели.
3. По предварително изготвен и одобрен от ФС план да се извършва регулярен ремонт на лаборатории и лекционни зали.
4. Да се положат целенасочени усилия за поддържането на „по-тежката“ научна инфраструктура/апаратура в постоянен работен режим и с отворен достъп до всички заинтересовани преподаватели и студенти.
5. Структурно окабеляване на ФХФ – една отложена във времето задача, но много важна за нормалното функциониране на факултета.
6. Решаване на едни от най-належащите проблеми на Библиотеката на ФХФ, свързани с остарялата компютърна техника, регулярното ѝ поддържане и нуждата от ремонт на някои от читалните зали. Студентите активно използват читалните, но липсата на работещи компютри, при подготвяне на курсови проекти и търсене на информация в абонираните бази данни, пречи на нормалния работен процес. В помещенията трябва да

има WiFi, който студентите да използват с личните си компютри. Трябва да се мисли и за развитие на библиотеката като място не само за достъп до научна информация, но и за провеждане на обучителни курсове за студенти и докторанти, учебни семинарни занятия, да се включва в различни студентски инициативи, активно да присъства като партньор в учебния и научен процес на факултета.

7. В рамките на мандата ремонт на всички тоалетни, които са в лошо състояние.
8. Не на последно място е грижата за чистотата и подобряване на околната среда на факултета.

Съзнавам, че този план е амбициозен, но е реално изпълним при правилно използване на различни източници на финансиране, като:

- перата от бюджета на факултета предназначени за издръжка на учебната и научна дейност. Повишаването на средствата по тези пера е защитимо пред бюджетната комисия на университета при добре аргументирани наши предложения. Моят опит като дългогодишен член на университетската бюджетна комисия показва, че бюджетът на факултета определено може да се оптимизира с оглед повишаване на средствата за издръжка на обучението;
- средства от външни услуги предлагани от факултета, които остават на разположение на факултета.
- привличане на допълнителни средства за изследователска и образователна дейност чрез проектно финансиране. Не трябва да се подценява фактът, че обогатяването на материалната база на факултета чрез изпълнението на инфраструктурни и изследователски проекти (по рамковите програми на ЕС, Хоризонт2020, ФНИ, проекти с индустрията) води до рязко подобряване на условията за обучение, особено в магистърската и докторантската степени. Модерно обзаведените изследователски лаборатории със скъпоструваща научна апаратура привличат най-добрите ни студенти като кръжочници още в бакалавърската степен на обучение, а по-късно и като магистранти и докторанти. Както вече беше отбелязано Центровете за върхови постижения и за компетентност по ОП НОИР са сериозна възможност за модернизирание на учебната и научна материална база и за повишаване на изследователския капацитет на факултета, която трябва да се използва по най-добрия начин.
- не на последно място във възможностите за подобряване на материалната ни база е активното привличане на спонсори, дейност в която имаме също наличен опит и който ще бъде развит през следващите години.

Уважаеми колеги,

Убеден съм, че обединяването на усилията на всички преподаватели и студенти на факултета е в основата на успешната реализация на Мандатната програма. Ще разчитам на цялото бъдещо ръководство на факултета, което трябва да притежава твърда управленска воля и чувство за отговорност за да няма разминаване между обещано в Мандатната програма и впоследствие изпълнено.